

ความสัมพันธ์ของอักษรจีนและคำภาษาจีน

The Relation of Chinese Characters and Chinese Words

พรรณทิพย์ เดชตระกูลวงศ์^{1*}

Puntip Dejtrakulwongse^{1*}

^{1*} คณะศิลปศาสตร์, มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลกรุงเทพ, กรุงเทพมหานคร

^{1*} Faculty of Liberal Arts, Rajamangala University of Technology Krungthep, Thailand

Received: May 22, 2023 Revised: June 30, 2023 Accepted: July 6, 2023

บทคัดย่อ

ในด้านไวยากรณ์ ภาษาจีนและภาษาไทยมีความคล้ายคลึงกัน กล่าวคือภาษาจีนและภาษาไทยต่างเป็นภาษาคำโดด ในด้านตัวอักษร อักษรจีนมีความแตกต่างจากระบบอักษรไทย ผู้เรียนภาษาจีนรู้สึกว่ภาษาจีนนั้นยากเพราะไม่สามารถ แยกและอ่าน (ออกเสียง) เขียน และจำตัวอักษรจีนได้ การศึกษาระบบอักษรจีนและระบบคำภาษาจีน ทำให้เข้าใจในความสัมพันธ์ของอักษรจีนและระบบคำภาษาจีน ให้ผู้เรียนภาษาจีนสามารถศึกษาภาษาจีนด้วยความเข้าใจอย่างเป็นระบบ

คำสำคัญ: อักษรจีน ภาษาจีน ระบบคำ

Abstract

In terms of grammar, Chinese and Thai are similar. Both Chinese and Thai are isolated languages. In terms of Chinese characters, they differ from Thai scripting systems. Learners find Chinese language difficult because they are unable to distinguish, read (pronounce), write and memorize Chinese characters. The study of Chinese characters and Chinese morphology enables the learners to understand the relation of Chinese characters and Chinese words, so the learner will study through a systematic understanding.

Keywords: Chinese character, Chines Language, Morphology

บทนำ

การเรียนการสอนภาษาจีน สามารถแบ่งส่วนที่ศึกษาเป็นภาษาและอักษร กล่าวคือด้านภาษาเกี่ยวข้องกับโดยตรงกับการฟังและการพูด (ตัวอักษรแม้มีความเกี่ยวข้องแต่ไม่ได้เป็นโดยตรง แต่มีความสำคัญในการเป็นสื่อกลางในการอ่านเนื้อหาบทเรียนการฟัง การพูด) อักษรเกี่ยวข้องโดยตรงกับการอ่านและการเขียน ภาษาและอักษรต่างมีระบบเฉพาะตัวที่แตกต่างกันแต่ก็มีความสัมพันธ์กัน บทความนี้มีเนื้อหาประกอบด้วย การอธิบายระบบอักษรจีนและระบบคำจีน ความสัมพันธ์ของอักษรจีนและคำภาษาจีน สรุปและการอภิปรายผล

*Corresponding author. Tel.: 085 972 6332

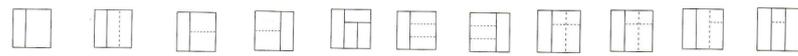
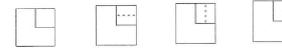
Email address: puntip.d@mail.rmutk.ac.th

การเรียนการสอนภาษาจีนนั้น สิ่งที่แตกต่างกันจากการเรียนการสอนภาษาอื่น ๆ คือการเรียนการสอนด้านอักษรจีน โดยผู้เขียนได้เคยทำการสำรวจความเห็นของผู้เรียนภาษาจีนถึงความยากในการเรียน พบว่า นักศึกษาระดับต้นส่วนมากจะตอบว่าการจดจำและการเขียนอักษรจีนเป็นสิ่งที่ยากที่สุดในการเรียนภาษาจีน (พรรณทิพย์,2562) นักวิชาการชาวจีนมีความเห็นว่าอักษรจีนมีความยากทั้งการแยกแยะตัวหนังสือ การอ่าน (ออกเสียง) การเขียน และการจำ (周健,2013) ทั้งนี้ การศึกษาระบบอักษรจีน มีส่วนช่วยให้ผู้เริ่มเรียนภาษาจีนด้านอักษรจีนอย่างเป็นระบบ มิใช่เป็นการจดจำตัวอักษรที่ละตัว ๆ ซึ่งเป็นวิธีที่ต้องใช้เวลาและความพยายามอย่างมาก ซึ่งอาจจะไม่ได้ผลในการเรียน ทำให้ผู้เรียนเกิดความท้อแท้และละทิ้งการเรียนภาษาจีนไปในที่สุด

1. ระบบอักษรจีน อักษรจีนเป็นเครื่องหมายหรือสัญลักษณ์ในการบันทึกภาษาจีน นับตั้งแต่การบันทึกตัวอักษรลงบนกระดองเต่า อักษรจีนมีประวัติยาวนานสามพันสี่ร้อยกว่าปี (何九盈, 胡双宝, 张猛,2009) อักษรจีนมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องสืบต่อมาจนเกิดรูปแบบที่เป็นระบบและมีเอกลักษณ์เฉพาะตัว บทความนี้จะกล่าวถึงการวิเคราะห์ตัวอักษรจีนสมัยปัจจุบัน แบ่งเป็นการวิเคราะห์โครงสร้างภายนอกและภายในของตัวอักษรจีน การวิเคราะห์โครงสร้างภายนอกของตัวอักษรจีน คือการวิเคราะห์โครงสร้างโดยไม่เกี่ยวข้องกับความหมายของตัวอักษรจีน ส่วนการวิเคราะห์โครงสร้างภายในตัวอักษรจีนจะเป็นการวิเคราะห์รูปลักษณ์ ความหมายและเสียงอ่านของตัวอักษร

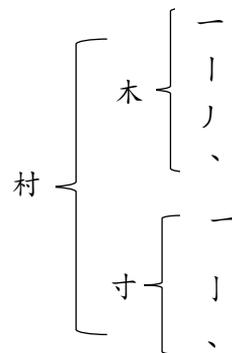
1.1 การวิเคราะห์โครงสร้างภายนอกของตัวอักษรจีน อักษรจีนสมัยปัจจุบันนั้น ตัวอักษรจะอยู่ในโครงสร้างภายในกรอบสี่เหลี่ยมจัตุรัส สามารถแบ่งได้เป็น 11 โครงสร้าง ดังนี้ 1) โครงสร้างอักษรเดี่ยว 2) โครงสร้างซ้ายขวา 3) โครงสร้างบนล่าง 4) โครงสร้างล้อมกรอบบน ซ้าย 5) โครงสร้างล้อมกรอบบนขวา 6) โครงสร้างล้อมกรอบซ้าย ล่าง 7) โครงสร้างล้อมกรอบซ้าย บน ขวา 8) โครงสร้างล้อมกรอบบน ซ้าย ล่าง 9) โครงสร้างล้อมกรอบ ซ้าย ล่าง ขวา 10) โครงสร้างล้อมกรอบทั้งหมด 11) โครงสร้างแบบมีโครงกรอบแกนแนวตั้งและแนวนอนเป็นหลัก (费锦昌,2015)

ตารางที่ 1 โครงสร้างภายในกรอบสี่เหลี่ยมของอักษรจีน 11 โครงสร้าง

แผนภาพลักษณะโครงสร้าง ตัวอย่างอักษรจีน	
โครงสร้างอักษรเดี่ยว	 人
โครงสร้างซ้ายขวา	 村 锄 楼 粟 撑 撬 慢 剿 缀 搬 掰
โครงสร้างบนล่าง	 忠 想 霜 髻 蕊 蟹 崮 岗 翼 器 孽 蠢
โครงสร้างล้อมกรอบบน ซ้าย	 庆 屁 屦 屣
โครงสร้างล้อมกรอบบน ขวา	 句 虱 匈 畲
โครงสร้างล้อมกรอบบน ซ้าย ล่าง	 廷 毯 迦 邂

โครงสร้างล้อมกรอบ ซ้าย บน ขวา	
	风 周 网 困
โครงสร้างล้อมกรอบ บน ซ้าย ล่าง	
	区 匿 匚
โครงสร้างล้อมกรอบ ซ้าย ล่าง ขวา	
	凶 函
โครงสร้างล้อมกรอบ ทั้งหมด	
	国 圆
โครงสร้างแบบมีโครง กรอบแกนแนวตั้งและ แนวนอนเป็นหลัก	
	乘 坐

การศึกษาโครงสร้างภายนอกของอักษรจีนพบว่า โครงสร้างอักษรเดี่ยว (独体字) เกิดจากการรวมกันของขีดอักษร (笔画) เช่น “人” เกิดจาก ขีดอักษร 丿 และ 丶 สำหรับโครงสร้างตัวอักษรประสม (合体字) เกิดจากการประกอบเข้าด้วยกัน จากขีดอักษร จนเป็นส่วนประกอบอักษร (部件) แล้วส่วนประกอบอักษรมาประกอบเข้าด้วยกันเป็นอักษรจีน เช่น 村 ประกอบขึ้นจากส่วนประกอบ 2 ส่วน คือ 木 และ 寸 โดยที่ส่วนประกอบ 木 เกิดจากขีดอักษร 4 ขีดนี้ 一 丨 丿 丶 รวมกันขึ้นมา และส่วนประกอบ 寸 เกิดจากขีดอักษร 3 ขีดนี้ 一 丨 丶 รวมกันขึ้นมา เขียนเป็นแผนภาพได้ดังนี้

ภาพที่ 1 แผนภาพวิเคราะห์โครงสร้างภายนอกของอักษรประสม 村

1.2 วิเคราะห์โครงสร้างภายในของตัวอักษรจีน อักษรจีนสมัยปัจจุบันนั้นสามารถวิเคราะห์โครงสร้างภายในของตัวอักษรจีน จากความสัมพันธ์กันของ รูป-เสียง-ความหมาย ของส่วนประกอบในตัวอักษร เรียกว่า 字符 โดยสามารถเทียบได้กับ 偏旁 ซึ่งเป็นชื่อเรียกในการศึกษาตัวอักษรจีนที่สืบทอดมาแต่โบราณ ในการวิเคราะห์โครงสร้างภายในของตัวอักษรจีนนั้น 字符นี้ยังสามารถแบ่งออกเป็น 3 ประเภทคือ 1) ส่วนประกอบที่สัมพันธ์กับความหมาย (意符) 2) ส่วนประกอบที่สัมพันธ์กับเสียงอ่าน (音符) 3) ส่วนประกอบที่ไม่มีความสัมพันธ์ทั้งความหมายและเสียงอ่าน (记号) นักวิชาการจีนอธิบายว่าส่วนประกอบเหล่านี้มี 3 หน้าที คือ 1) บอกความหมาย 2) บอกการออกเสียง 3) เป็นส่วนประกอบอย่างเดี่ยว (เหยินจิ่งเหวิน, 2547) ดังนั้นในการวิเคราะห์โครงสร้างภายในของตัวอักษรจีนสมัยปัจจุบันนี้ สามารถจำแนกประเภทอักษรออกเป็น 6 ประเภท (苏培成, 2014) ดังนี้

ประเภทที่ 1 อักษรเดี่ยวแสดงความหมาย (独体表意字) คือตัวอักษรจีนที่มาจากอักษรจีนโบราณที่เป็นอักษรภาพ (象形字) และอักษรจีนโบราณที่ใช้เครื่องหมายนามธรรมแสดงความหมาย (指事字) อักษรภาพ เช่น “人” อักษรโบราณเจี๋ยกู่ 亻 คล้ายคนที่ยืนหันข้าง “目” อักษรโบราณเจี๋ยกู่ 目 คล้ายภาพดวงตา “山” อักษรโบราณเจี๋ยกู่ 山 คล้ายเทือกเขา “瓜” อักษรโบราณจินเหวิน 瓜 คล้ายผลไม้กับกิ่งเลื้อย อักษรที่ใช้เครื่องหมายนามธรรมแสดงความหมาย เช่น “一” อักษรโบราณเจี๋ยกู่ 一 คือขีดหนึ่งขีดแสดงตัวเลข 1 “刃” อักษรโบราณจ้วนซู 刃 เป็นขีดสั้นที่อยู่บนมีด แสดงด้านคมของมีด “本” อักษรโบราณจ้วนซู 本 เป็นขีดสั้นที่อยู่ด้านล่างของต้นไม้ แสดงว่าเป็นรากไม้ “末” อักษรโบราณจ้วนซู 末 เป็นขีดสั้นที่อยู่บนต้นไม้ด้านบน แสดงว่าเป็นปลายยอดของต้นไม้

ประเภทที่ 2 อักษรผสมเพื่อแสดงความหมาย (会意字) คือตัวอักษรที่มีส่วนประกอบที่สัมพันธ์กับความหมาย (意符) อย่างน้อย 2 จำนวน เช่น “从” ประกอบด้วย คนเดินตามอีกคน ความหมายคือติดตาม “吠” ประกอบด้วย ปาก (口) สุนัข (犬) ความหมายคือเห่า “杳” ประกอบด้วย พระอาทิตย์ (日) อยู่ใต้ต้นไม้ (木) ความหมายคือมืด (ปัจจุบันไม่ใช่เป็นคำเดี่ยว จะใช้ในกลุ่มคำสำนวน 杳无音信 ไม่มีวี่แวว) “尖” ประกอบด้วย เล็กอยู่ข้างบน (小) ใหญ่อยู่ข้างล่าง (大) ความหมายคือแหลม

ประเภทที่ 3 อักษรที่ผสมความหมายและเสียง (形声字) ประกอบด้วยส่วนประกอบ 2 ส่วน คือ ส่วนประกอบที่สัมพันธ์กับความหมาย (意符) และส่วนประกอบที่สัมพันธ์กับเสียงอ่าน (音符) เช่น “疤” หมายถึงรอยแผล ประกอบด้วย “疒” ความหมายเกี่ยวกับความเจ็บป่วย และ “巴” เป็นเสียงอ่าน อักษร “浮” หมายถึงลอย ประกอบด้วย “氵” ความหมายเกี่ยวกับน้ำ “孚” เป็นเสียงอ่าน อักษร “荷” หมายถึงดอกบัว ประกอบด้วย “艹” ความหมายเกี่ยวกับพืช “何” เป็นเสียงอ่าน

ประเภทที่ 4 อักษรที่ประกอบด้วยส่วนแสดงความหมาย และส่วนที่เป็นเครื่องหมาย (半意符半记号字) เช่น “缸” หมายถึงอ่าง ประกอบด้วย “缶” หมายถึงภาชนะ “工” เป็นเครื่องหมาย “急” หมายถึงร้อนใจ ประกอบด้วย “心” หมายถึงใจ “刍” เป็นเครื่องหมาย

ประเภทที่ 5 อักษรที่ประกอบด้วยส่วนแสดงเสียงอ่าน และส่วนที่เป็นเครื่องหมาย (半音符半记号字) เช่น “球” หมายถึงลูกบอล ประกอบด้วย “王” (玉) เป็นเครื่องหมาย “求” เป็นเสียงอ่าน “笨” หมายถึงโง่ ประกอบด้วย “艹” เป็นเครื่องหมาย “本” เป็นเสียงอ่าน

ประเภทที่ 6 อักษรระสัจญ์ลักษณะ (记号字) อักษรประเภทนี้มีส่วนประกอบที่ไม่มีความสัมพันธ์ทั้งความหมายและเสียงอ่านกับตัวอักษรอื่นๆ มีทั้งอักษรเดี่ยว และอักษรผสม ตัวอย่างอักษรเดี่ยว เช่น “日” “月” “水” “手” “木” “心” “我” “方” “而” “乐” “门” อักษรเหล่านี้เป็นอักษรเดี่ยวในสมัยโบราณแสดงความหมาย แต่ในปัจจุบันตัวอักษรเหล่านี้ไม่สามารถมองที่รูปร่างแล้วทราบความหมาย อักษรผสม เช่น อักษร “特” มีส่วนประกอบ “牛” และ “寺” เป็นเครื่องหมาย อักษร “杂” มีส่วนประกอบ “九” และ “木” เป็นเครื่องหมาย

2. ระบบคำจีน ประกอบด้วย หน่วยคำและคำ

2.1 หน่วยคำ คือหน่วยที่เล็กที่สุดที่มีความหมาย หน่วยคำไม่สามารถแยกให้เล็กลงไปได้อีก ยกตัวอย่าง เช่น “灯” เป็นหน่วยคำ สำหรับ “蝴蝶” นั้น ตัวอักษร “蝴” ในพจนานุกรม จะไม่พบความหมาย เว้นแต่เมื่ออยู่กับอักษร “蝶” เป็นคำว่า “蝴蝶” ส่วนคำว่า “蝶” นั้นมีความหมายว่า “ผีเสื้อ” หรือ “รูปร่างหรืออาการที่คล้ายผีเสื้อ” (中国社会科学院语言研究所词典编辑室, 2016) “蝴蝶” นั้นไม่สามารถแยกให้เล็กลงไปได้อีก ดังนั้น “蝴蝶” จึงเป็นหน่วยคำที่ประกอบด้วยอักษรจีน 2 ตัว

หน่วยคำมีตั้งแต่พยางค์เดียว พยางค์คู่ และหลายพยางค์ เช่น “手” “蟋蟀” “巧克力” หน่วยคำแบ่งตามที่เป็นหรือไม่เป็นเอกเทศ ดังนี้ 1) หน่วยคำเอกเทศเช่น “我” “家” “很” “了” “游” “牡丹” 2) หน่วยไม่เป็นเอกเทศเช่น “民” ในคำว่า “人民” “国民”

2.2 คำ คือ รุปรวมของเสียงและความหมายที่มีอิสระและที่เล็กที่สุดในภาษา “ที่มีอิสระ” หมายความว่า ไม่ได้ยึดติดกับคำอื่นๆ สามารถอยู่ได้โดยลำพัง (ดิว ศรีนราวัฒน์ และ ชลธิชา บำรุงรักษ์, 2558) ดังนั้นหน่วยคำเอกเทศก็คือเป็นคำด้วย คำที่มาจากหน่วยคำเพียงหน่วยคำเดียว เรียกว่า “คำหน่วยคำเดียว” ซึ่งหน่วยคำเดียวมิใช่จำกัดเพียงหนึ่งพยางค์ อาจมีหลายพยางค์ได้ ตัวอย่าง “คำหน่วยคำเดียว” ที่มีพยางค์เดียว เช่น “人” “日” “木” “母” “คำหน่วยคำเดียว” ที่มีหลายพยางค์ เช่น “犹豫” “灿烂” “麒麟” “巧克力” คำที่เกิดจากหน่วยคำรวมกันตั้งแต่ 2 คำขึ้นไป เรียกว่า “คำประสม” เช่น “珍宝” “开关” “说服” “撤回” “纸张” “吹牛” “地震” เป็นต้น

3. ความสัมพันธ์ของอักษรจีนและคำภาษาจีน มีความสัมพันธ์กัน ดังนี้ (邵敬敏, 2019)

1) กรณีที่เป็นอักษรจีนตัวเดียวกันแต่มีเสียงอ่านต่างกันและความหมายต่างกันถือเป็นคนละหน่วยคำ เช่น อักษร “称” อ่าน chèn ในคำว่า “对称” (duìchèn) หมายถึง สมมาตร และ อ่าน chēng ในคำว่า “称呼” (chēnghu) หมายถึง กริยาเรียก อักษร “量” อ่าน liáng ในคำว่า “测量” (cèliáng) หมายถึง กริยาวัด และ อ่าน liàng ในคำว่า “容量” (róngliàng) หมายถึง ปริมาณความจุ

2) กรณีที่อักษรจีนตัวเดียวกัน ออกเสียงเหมือนกัน แต่ความหมายต่างกัน ถือเป็นคนละหน่วยคำ เช่น อักษร “花” คำกริยาหมายถึง ใช้จ่าย เป็นคนละหน่วยคำกับคำนามหมายถึง ดอกไม้ อักษร “会” คำกริยาหมายถึง ทำเป็น เป็นคนละหน่วยคำกับคำนามหมายถึง การประชุม

3) กรณีที่อักษรจีนเดียวกัน ในคำหรือประโยคที่ต่างกัน อาจเป็นหน่วยคำ หรือไม่ใช่หน่วยคำ เช่น อักษร “色” ในคำว่า “颜色” หมายถึง สี นั้น “色” เป็นหน่วยคำ ส่วน “色拉” หมายถึง สลัดเป็นคำทับศัพท์จากภาษาอังกฤษ อักษร “色” ไม่ได้เป็นหน่วยคำ อักษร “马” ในคำว่า “马路” หมายถึง ถนน อักษร “马” เป็นหน่วยคำ ส่วนคำว่า “马达” หมายถึง มอเตอร์เป็นคำทับศัพท์จากภาษาอังกฤษ อักษร “马” ไม่ได้เป็นหน่วยคำ

4. สรุปและการอภิปรายผล บทความความสัมพันธ์ของอักษรจีนและคำภาษาจีนฉบับนี้ มีจุดประสงค์ในการอธิบายระบบอักษรจีนและระบบคำจีน ดังนี้

4.1 ระบบอักษรจีนและระบบคำจีน

1) อักษรจีนสามารถวิเคราะห์ได้เป็นโครงสร้างภายนอกและโครงสร้างภายใน โครงสร้างภายนอกของตัวอักษรจีนสามารถแบ่งได้เป็น 11 โครงสร้าง ประกอบด้วยอักษรเดี่ยวและอักษรประสม อักษรเดี่ยวประกอบขึ้นมาจากการรวมกันของ “ขีดอักษร” อักษรประสมประกอบขึ้นมาจาก “ส่วนประกอบ” ซึ่งอักษรเดี่ยวบางตัวก็เป็น “ส่วนประกอบ” ได้ สำหรับโครงสร้างภายในของตัวอักษรจีน วิเคราะห์จากความสัมพันธ์ของ รูป-เสียง-ความหมาย ของส่วนประกอบในตัวอักษร ซึ่งแบ่งออกเป็น ส่วนประกอบที่สัมพันธ์กับความหมาย ส่วนประกอบที่สัมพันธ์กับเสียงอ่าน และส่วนประกอบที่ไม่มีความสัมพันธ์ทั้งความหมายและเสียงอ่าน การวิเคราะห์โครงสร้างภายในของตัวอักษรจีนสามารถจำแนกอักษรจีนได้เป็น 6 ประเภท คือ อักษรเดี่ยวแสดงความหมาย อักษรผสมเพื่อแสดงความหมาย อักษรผสมความหมายและเสียง อักษรที่ประกอบด้วยส่วนแสดงความหมายและส่วนที่เป็นเครื่องหมาย อักษรที่ประกอบด้วยส่วนแสดงเสียงอ่านและส่วนที่เป็นเครื่องหมาย และ อักษรสัญลักษณ์

2) ระบบคำจีนประกอบด้วย หน่วยคำและคำ หน่วยคำมีทั้งพยางค์เดียวและหลายพยางค์ มีทั้งเป็นหน่วยคำเอกเทศ และหน่วยคำเกาะ หน่วยคำเอกเทศถือเป็นคำได้

